

Louis Douzette - Krajobraz nocny z wiatrakiem,
wł. Muzeum Narodowego we Wrocławiu

NOKTURN

MUZEUM OKRĘGOWE W BIAŁYMSTOKU

RATUSZ - RYNEK KOŚCIUSZKI

LIPIEC - PAŹDZIERNIK 1992

W wielu językach europejskich znajdujemy wywodzące się z łacińskiego słowo nokturn. Włoskie "notturmo" czy niemieckie "Nachtstück" - znaczy nocny. W Kościele rzymskim używa się tej nazwy na określenie nabożeństwa porannego ze śpiewami - horae nocturnae - po polsku zwanego Jutrnią. Szczególną popularność zdobył ów termin w muzyce. W XVIII wieku stosowali go między innymi Mozart i Haydn. Wcześniej znany był we Włoszech jako "nocna muzyka" tzw. "serenada".

Nazwa nokturn używana dziś powszechnie na określenie dzieła malarskiego oraz graficznego, została zapożyczona z terminologii muzycznej. Dotyczy ona głównie pejzaży "czystych", a także ożywionych sztafażem, malowanych nocą, o zmierzchu lub o świcie.

Noc księżycowa była ulubionym motywem romantyków, choć pojawia się już w sztuce XVI i XVII-wiecznej. Nokturny malowali Corregio, Caravaggio, Elsheimer, Gerard van Honthorst, Georges la Tour, Claude Lorrain.

Nokturny pojawiają się w malarstwie zarówno niemieckim, niderlandzkim, francuskim, jak i włoskim, hiszpańskim i angielskim.

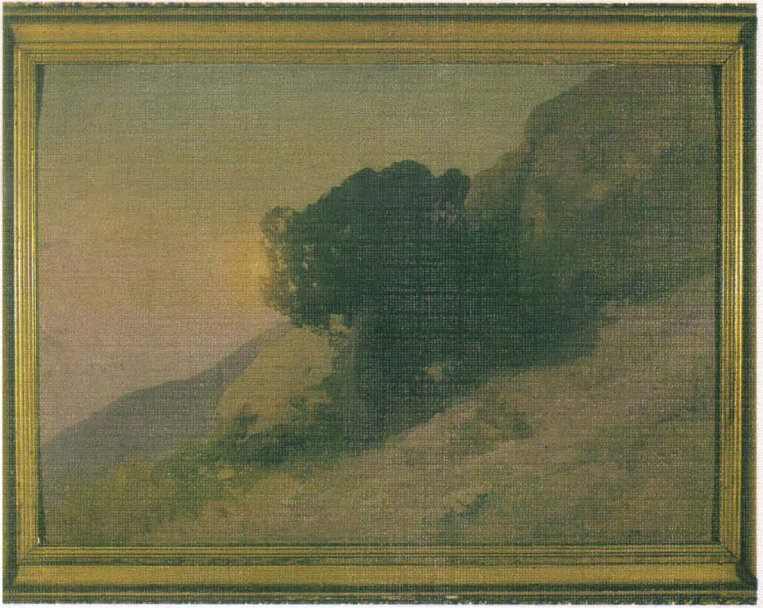
Do przyjęcia owego terminu przyczynił się znacznie James Whistler. Nokturnami nazwał swoje mgławicowe pejzaże rozgrywane w subtelnej gamie barwnej, przyrównywanej przez artystę do kompozycji i harmonii muzycznej. Whistler po raz pierwszy posłużył się tą nazwą w katalogu swoich prac w 1866 roku, a w Polsce Artur Grottger już w 1864 zatytułował "Nocturno" swój krajobraz oświetlony blaskiem księżycy.

Modernizm - to okres, w którym zarysowuje się wyraźnie grupa artystów, która upodobała sobie ten rodzaj malarstwa.

W malarstwie nokturnowym pojawiają się różne jego odmiany, o których decydowały środki wyrazowe, czas powstania, moda, styl epoki i osobowość twórcy.

Typ nokturnu malowniczego, związanego z romantycznym odczuwaniem zjawisk natury reprezentuje np. Christian Breslauer. Najliczniejszą grupę stanowią dzieła artystów związanych ze szkołą monachijską, gdzie wykształcił się typ nocnego pejzażu nastrojowego (Stimmung), ze smutnymi jesiennymi wieczorami, mrocznymi nocami i melancholijnymi, szarymi godzinami. Władysław Podkowiński malował wtopione w ciemny pejzaż symboliczne fantasmagorie. Powstał także pod koniec XIX wieku nokturn ekspresyjny, który rozwijał się potem w wieku XX. Zajęli się nim między innymi: Aleksander Gierymski, Józef Pankiewicz, Feliks Jabłczyński, Ludwik de Laveaux, Gustaw Gwozdecki.

Nokturny przykuwają uwagę swoją nastrojowością oraz subtelną kolorystyką, odznaczają się szczególną melancholijną emocjonalnością, otwierają drogę wyobraźni.

Iwan Trusz - Pejzaż o zachodzie słońca,
wł. Muzeum Narodowego we Wrocławiu

Ludwik de Laveaux - Paryż w nocy, ok. 1893,
wł. Muzeum Sztuki w Łodzi

Alfred Wierusz-Kowalski - W lutym na Litwie,
wł. Muzeum Narodowego w Poznaniu

Marcei Harasimowicz - Pejzaż z rozlewiskiem, 1927,
wł. Muzeum Narodowego we Wrocławiu.

Gottfried Schalcken - Chłopiec ze świecą,
wł. Muzeum Narodowego w Poznaniu

MALARSTWO ZE ZBIORÓW:

MUZEUM NARODOWEGO W WARSZAWIE
MUZEUM NARODOWEGO WE WROCŁAWIU
MUZEUM NARODOWEGO W KRAKOWIE
MUZEUM SZTUKI W ŁODZI
MUZEUM NARODOWEGO W POZNANIU
MUZEUM MAZOWIECKIEGO W PŁOCKU
MUZEUM OKRĘGOWEGO W BIAŁYMSTOKU

Stefan Popowski - Pejzaż - noc księżycowa, 1922,
wł. Muzeum Okręgowego w Białymstoku

Alfred Wierusz-Kowalski - Wyjazd powozem, 1890,
wł. Muzeum Okręgowego w Białymstoku

Louis Douzette - Noc księżycowa, 1876,
wł. Muzeum Narodowego we Wrocławiu

Józef Rapacki - Widok z Wenecji, 1913,
wł. Muzeum Narodowego w Poznaniu.

2.229/8
1

Wystawę sponsorowali:

Wojciech Przybysz "Enor"

Andrzej Jaworski "AB-ART"

Zakłady Przemysłu Zielarskiego "Herbapol"

Dirck Camphuysen - Okręty na morzu,
wł. Muzeum Narodowego w Poznaniu.

Komisarz wystawy: Beata Hlebowicz
Oprac. plast.: Iwonna Borowik
Zdjęcia: Zbigniew Sadowski

„ NOKTURN „

KATALOG WYSTAWY

KATALOG OPRACOWAŁA : BEATA HLEBOWICZ

„NOKTURN” - KATALOG WYSTAWY

- 1. Aleksiejew Fiodor (1753 - 1824),**
Pejzaż w nocy z rybakami, 1821, ol./pł.,
53,5 x 72, wł. Muzeum Narodowego w Warsza-
wie, nr inw. M. Ob. 510
- 2. a.n., Szkoła holenderska XVII w.,
naśladowca Rembrandta (?),** Pejzaż w wie-
czornym oświetleniu, ol./pł., 52 x 62, wł. Muze-
um Narodowego w Poznaniu,
nr inw. Mo 875
- 3. a.n.,** Krajobraz o zmierzchu, ol./pł.,
32,5 x 49, wł. Muzeum Narodowego w Krakowie
nr inw. IIa-877
- 4. a.n.,** Las w nocy, 1891, ol./pł., 92 x 64,5, wł. Muze-
um Narodowego w Warszawie, nr inw. MP 1309
- 5. a.n.,** Pejzaż z ruinami i błyskawicą, 1 poł. XIX w.
ol./pł., 63 x 80, wł. Muzeum Narodowego we
Wrocławiu, nr inw. VIII-2090
- 6. a.n.,** Scena w porcie, ol./tekt., 45 x 38, wł. Muze-
um Narodowego w Warszawie, nr inw. M. Ob. 1990
- 7. Bieszczad Seweryn (1852 - 1927),**
Pejzaż zimowy, ol./pł. na tekt., 18 x 26,5, wł. Mu-
zeum Narodowego w Krakowie,
nr inw. IIa-721
- 8. Bilińska Anna (1857 - 1893)**
Pejzaż, 1890, ol./pł., 31,4 x 45, wł. Muzeum
Okręgowego w Białymstoku, nr inw. MB/S/2127
- 9. Bilińska A.,** Pejzaż, ol./pł., 43,5 x 56,5, wł. Muze-
um Okręgowego w Białymstoku, nr inw. MB/S/1191

10. Biske Karol (1863 - 1928).

Przedświt, 1909, ol./pł., 53 x 76, wł. Muzeum Narodowego w Warszawie, nr inw. MP 1058

11. Bończa Władysław. Krajobraz wiejski nocą, 1896, ol./pł., 56 x 106, wł. Muzeum Narodowego w Warszawie, nr inw. MP 183 564

12. Bratkowski Roman (1869 - 1954). Pustka, 1901, ol./pł., 65 x 94,5, wł. Muzeum Narodowego w Warszawie, nr inw. MP 5028

13. Camphuysen Dirck (1586 - 1627).

Okrety na morzu, ol./deska, 37,5 x 42, wł. Muzeum Narodowego w Poznaniu, nr inw. Mo 856

14. Chelmoński Józef (1849 - 1914).

Droga o zachodzie słońca, 1892, ol./pł., 21,5 x 27,8, wł. Muzeum Narodowego w Poznaniu, nr inw. Mp 3145

15. Chelmoński J. Krajobraz o zmierzchu, ok. 1906, ol./pł. na tekt., 10,8 x 37,8, wł. Muzeum Narodowego w Poznaniu, nr inw. Mp 3020

16. Chelmoński J. Zachód słońca, ok. 1910, ol./tekt., 19 x 31, wł. Muzeum Okręgowego w Białymstoku, nr inw. MB/S/1193

17. Courtois Jacques zw. Bourignon (1621 - 1675).

Krajobraz w świetle księżycy, ol./pł., 32,5 x 48, wł. Muzeum Narodowego w Poznaniu, nr inw. Mo 320

18. Dobrowolski Odo (1883 - 1917).

Zaulek paryski, 1911, pastel/tekt., 90 x 70, wł. Muzeum Mazowieckiego w Płocku, nr inw. MMP/S/8726

19. Douzette Louis (1834 - 1924).

Krajobraz nocny z wiatrakami, 1873, ol./pł., 105 x 137, wł. Muzeum Narodowego we Wrocławiu, nr inw. VIII - 2164

- 20. Douzette L.**, Krajobraz w poświęceniu księżycowej, ol./pł., 40 x 60, wł. Muzeum Narodowego w Warszawie, nr inw. M. Ob. 1269
- 21. Douzette L.**, Księżycowa noc, ol./tekt., 65 x 80, wł. Muzeum Narodowego w Warszawie, nr inw. M.Ob. 2335
- 22. Douzette L.**, Noc księżycowa, 1876, ol./pł., 52 x 77, wł. Muzeum Narodowego we Wrocławiu, nr inw. VIII - 563
- 23. Eymieu Leon-Bernard**, Krajobraz o zmierzchu, ol./pł., 53 x 72,5, wł. Muzeum Narodowego w Warszawie, nr inw. M. Ob. 128314
- 24. Fałat Julian (1853 - 1929)**, W zagajniku, ol./deska, 20,7 x 44,7, wł. Muzeum Narodowego w Warszawie, nr inw. MP 1339
- 25. Gierymski Aleksander (1850 - 1901)**, O zmierzchu, 1895, ol./pł., 90 x 60, wł. Muzeum Okręgowego w Białymstoku, nr inw. MB/S/432
- 26. Harasimowicz Marcei (1859 - 1935)**, Pejzaż o zachodzie słońca, ol./pł., 45 x 60,2, wł. Muzeum Narodowego we Wrocławiu, nr inw. VIII - 1474
- 27. Harasimowicz M.**, Pejzaż z rozlewiskiem, 1927, ol./pł., 46 x 66,5, wł. Muzeum Narodowego we Wrocławiu, nr inw. VIII - 2139
- 28. Hirszenberg Samuel (1865 - 1908)**, Uliczka na wsi w poświęceniu księżycy, ol./pł., 25,5 x 33, wł. Muzeum Narodowego w Krakowie, nr inw. IIa - 1085
- 29. Jabłczyński Feliks (1865 - 1928)**, Kościół św. Franciszka al Monte we Florencji, 1902, ol./pł. na tekt., 29,5 x 26, wł. Muzeum Mazowieckiego w Płocku, nr inw. MMP/S/10080

- 30. Jackowski Henryk (1880 - 1948),**
Krajobraz wieczorny, 1906, ol./tekt., 18,8 x 28,8,
wł. Muzeum Narodowego w Poznaniu,
nr inw. Mp 2638
- 31. Jarocki Stanisław (1871 - 1944),**
Paryż-zmierzch nad Sekwaną, ok. 1897,
ol./tekt., 16 x 24, wł. Muzeum Narodowego
w Poznaniu, nr inw. Mp 3041
- 32. Kolesnikow Stiepan (1879 - 1955),**
Cerkiew o zmierzchu, ol./tekt., 74,5 x 59,
wł. Muzeum Narodowego w Warszawie,
nr inw. M. Ob. 1164
- 33. Koniuszko Wacław (1854 - 1900),**
Synagoga, 1883, ol./pł., 35 x 50,
wł. Muzeum Narodowego w Warszawie,
nr inw. MP 1979
- 34. Koniuszko W.,** Zaulek na Kazimierzu widziany
nocą, ol./pł., 43 x 34, wł. Muzeum Narodowego
w Krakowie, nr inw. IIa - 1031
- 35. Kostrzewski Franciszek (1826 - 1911),**
Pożar wsi, 1862, ol./pł., 51,5 x 98,5,
wł. Muzeum Narodowego w Warszawie,
nr inw. MP 2294
- 36. Kotarbiński Wilhelm (1849 - 1921),**
Mogiła samobójcy, 1900, ol./pł., 139 x 80,5
wł. Muzeum Narodowego w Warszawie,
nr inw. MP 1072
- 37. Kowalski Leon (1870 - 1937),**
Nocna samotność, ok. 1898, ol./pł., 35 x 50,
wł. Muzeum Sztuki w Łodzi, nr inw. MS/SP/M/449
- 38. Kowalski-Wierusz Alfred (1849 - 1915),**
W lutym na Litwie, ol./pł., 74,5 x 100, wł. Muze-
um Narodowego w Poznaniu, nr inw. MP 1279

- 39. Kowalski-Wierusz A.**, Wyjazd powozem.
1890, ol./pł., 84 x 104, wł. Muzeum Okręgowego w Białymstoku, nr inw. MB/S/431
- 40. Kowarski Feliks (1890 - 1948)**,
Zachodzące słońce, 1944, ol./tekt., 34,5 x 47,
wł. Muzeum Narodowego w Poznaniu,
nr inw. MP 2302
- 41. Kraszewski Józef Ignacy (1812 - 1887)**,
Pejzaż, 1887, ol./deska, 28 x 22, wł. Muzeum
Narodowego w Krakowie, nr inw. IIa-220
- 42. Krzesz-Męcina Józef (1860 - 1934)**,
Figura Matki Boskiej w nocy, ol./tekt.,
98,5 x 70,5, wł. Muzeum Sztuki w Łodzi,
nr inw. MS/SP/M/433
- 43. Lahs Carl (1893 - ?)**,
Żaglówka na morzu, ol./tekt., 60 x 50, wł. Muzeum
Narodowego w Warszawie, nr inw. M. Ob. 2316
- 44. de Laveaux Ludwik (1868 - 1894)**,
Paryż w nocy, ok. 1893, ol./pł., wł. Muzeum
Sztuki w Łodzi, nr inw. MS/SP/M/430
- 45. de Laveaux L.**, Zachód słońca nad morzem,
1892, ol./pł., 61,5 x 70, wł. Muzeum Narodowego
we Wrocławiu, nr inw. VIII-817
- 46. Legout-Gerard Fernand (1856 - 1924)**,
Łódzie rybackie w porcie, 1896, ol./pł.,
55,5 x 65, wł. Muzeum Narodowego w Warszawie,
nr inw. M. Ob. 128258
- 47. Lewański Bolesław (1881 - 1952)**,
Przy św. Janie, przed 1914, ol./pł., 93 x 78,5,
wł. Muzeum Narodowego w Poznaniu,
nr inw. MP 766
- 48. Lewański B.**, Z Poznania, 1917, ol./tekt.,
47 x 33, wł. Muzeum Narodowego w Poznaniu,
nr inw. MP 1261

49. Okuń Edward (1872 - 1945).

Fontanna na Placu del Popolo, 1900,
ol./pł., 91,5 x 76, wł. Muzeum Sztuki w Łodzi,
nr inw. MS/SP/M/380

50. Piechowski Wojciech (1849 - 1911).

Na roratach, XIX w., ol./pł., 26,2 x 37,5,
wł. Muzeum Narodowego w Warszawie,
nr inw. MP 3701

51. Piotrowski Antoni (1853 - 1924).

Ślub wieczorem, 1882, ol./pł., 40 x 80,
wł. Muzeum Narodowego w Warszawie,
nr inw. MP 2037

52. Popowski Stefan (1870 - 1937).

Pejzaż - noc księżycowa, 1922, ol./tekt.,
50 x 69, wł. Muzeum Okręgowego w Białymstoku,
nr inw. MB/S/1892

53. Popowski S., Pejzaż z młynem w nocy, 1930,

ol./pł., 51 x 71, wł. Muzeum Narodowego
w Warszawie, nr inw. MP 2274

54. Popowski S., Sosny, 1900, ol./pł., 83,2 x 64,5,

wł. Muzeum Narodowego w Krakowie,
nr inw. IIa-437

55. Pruszkowski Witold (1846 - 1896).

Kurhany w nocy, ol./pł. na tekt., 36 x 65,
wł. Muzeum Sztuki w Łodzi, nr inw. MS/SP/M/155

56. Rapacki Józef (1871 - 1929),

Widok z Wenecji, 1913, ol./pł., 56 x 85,
wł. Muzeum Narodowego w Poznaniu,
nr inw. MP 2915

57. Rossowski Władysław, Na grobie powstańca,

1877, ol./pł., 39,5 x 33,2, wł. Muzeum Narodowe-
go w Warszawie, nr inw. MP 3982

58. Rubczak Jan (1884 - 1942),

Wawel o zmierzchu, ol/pł., 40 x 65, wł. Muzeum
Okręgowego w Białymstoku, nr inw. MB/S/1850

- 59. Rybkowski Tadeusz (1848 - 1926),**
Huculi na tle pejzażu z cerkiewką, ol./deska,
40 x 52, wł Muzeum Okręgowego w Białymstoku,
nr inw. MB/S/1891
- 60. Rybkowski T.,** Plac am Hoff w Wiedniu, 1891,
ol./pł., 87 x 144, wł Muzeum Narodowego
w Krakowie, nr inw. IIa-174
- 61. Schalcken Godfried (1643 - 1706),**
Chłopiec ze świecą, ol./pł., 68,5 x 58,5,
wł. Muzeum Narodowego w Poznaniu,
nr inw. Mo 203
- 62. Sichulski Kazimierz (1879 - 1942),**
Księżycowa noc, 1910, ol./pł., 100,8 x 131,6,
wł. Muzeum Narodowego we Wrocławiu,
nr inw. VIII-809
- 63. Siemiradzki Henryk (1843 - 1902),**
Krajobraz z księżycem, ol./papier, 4,7 x 9,6,
wł. Muzeum Narodowego w Krakowie,
nr inw. IIa-1211
- 64. Siemiradzki H.,** Odjazd z wyspy nocą,
ok. 1890, ol./pł., 108 x 75, wł. Muzeum Sztuki
w Łodzi, nr inw. MS/SP/M/376
- 65. Skarbina Franz (1849 - 1910),**
Wieczór w Wenecji, ok. 1900, ol./pł.,
47,5 x 76,5, wł. Muzeum Mazowieckiego
w Płocku, nr inw. MMP/S/4574
- 66. Stachowicz Teodor Baltazar (1800 - 1873),**
Widok klasztoru na Bielanach pod Krakowem,
ol./pł., 47,5 x 61, wł Muzeum Narodowego
w Krakowie, nr inw. IIa-1038
- 67. Szczygliński Henryk (1881 - 1944),**
Fragment z Czewła, przed 1916, ol./dykta.,
33,5 x 27,2, wł. Muzeum Okręgowego w Białym-
stoku, nr inw. MB/S/1256

- 68. Szczygliński H.**, Kopy siana, ol./pł., 118 x 116, wł. Muzeum Okręgowego w Białymstoku, nr inw. MB/S/1256
- 69. Świeszewski Aleksander (1839 - 1895)**, Pejzaż o zachodzie słońca, ol./pł., 12,8 x 18,3 wł. Muzeum Narodowego w Krakowie, nr inw. IIa-818
- 70. Trojanowski Wincenty (1859 - 1928)**, Sekwana wieczorem, 1894, ol./pł., 65 x 81, wł. Muzeum Narodowego w Poznaniu, nr inw. MP 436
- 71. Trusz Iwan (1869 - 1940)**, Pejzaż o zachodzie słońca, ol./tekt., 69,8 x 99, wł. Muzeum Narodowego we Wrocławiu, nr inw. VIII-2492
- 72. Wańke Władysław (1860 - 1925)**, Noc księżycowa, 1922, ol./pł., 45 x 58,5, wł. Muzeum Narodowego w Warszawie, nr inw. MP 954
- 73. Witkiewicz Stanisław (1850 - 1915)**, Las, 1892, ol./pł., 61 x 47, wł. Muzeum Narodowego w Krakowie, nr inw. IIa-404
- 74. Witkiewicz S.**, Noc ukraińska, 1895, ol./pł., 40,5 x 81, wł. Muzeum Narodowego w Krakowie, nr inw. IIa-403
- 75. Witkiewicz S.**, Zachód słońca nad morzem, ol./pł., 33 x 43, wł. Muzeum Narodowego w Krakowie, nr inw. IIa-392
- 76. Wolański Jan (z Wolan), (XVIII/XIX)**, Pejzaż z budowlą klasyczną, 1821, ol./deska, 52,5 x 70, wł. Muzeum Narodowego w Krakowie, nr inw. IIa-945
- 77. Żukowski Stanisław (1873 - 1944)**, Przed maskaradą, 1923, ol./pł., 80 x 90, wł. Muzeum Narodowego w Warszawie, nr inw. MP 809